

KÖRLEVÉL

Kapják: hitelintézetek

Tárgy: A kötelezőtartalék-szabályozás változása

A Magyar Nemzeti Bank a Jegybanktanács döntése alapján megkezdi a kötelezőtartalék-szabályozás effektív tartalékráta csökkentését eredményező átalakítását.

Az effektív tartalékráta csökkentésének elsődleges célja a hitelintézeti rendszer versenyképességének javítása és a kötelezőtartalék-szabályozáson keresztül végső soron a gazdasági szférát terhelő jövedelemelvonás mérséklése. Ugyanakkor a jegybanknak olyan megoldást kellett találnia, amely nem bővíti indokolatlanul a likviditást. Az MNB a rátacsökkentésből felszabaduló likviditást változó kamatozású államkötvények értékesítésével köti le. A tőkepiac fejlettsége - a hozamgörbe 5 év körüli lejáratának likviddé válása - lehetővé teszi, hogy a jegybanktól a szükséges mennyiségű, hosszabb lejáratú állampapír zökkenőmentesen a hitelintézetekhez kerüljön.

Az effektív tartalékráta csökkentése a kötelező tartalékról szóló MNB-rendelet módosításával történik. A módosítás szerint a hitelintézetek a 2001. januárjában teljesítendő tartalékkötelezettségből 2001. január 31-én a 2000. december havi tartalékalap 4 %-ának megfelelő összeget a jegybank által előírt értékpapírokban kötelesek teljesíteni.

A kötelezőtartalék-kötelezettség teljesítésére az MNB által meghatározott állampapírok az alábbiak:

2006/A Államadóssági kötvény
2006/B Államadóssági kötvény
2006/C Államadóssági kötvény
2006/1 MNB-kötvény

Az MNB 100 %-os nettó árfolyam és az időarányos felhalmozott kamat figyelembevételével értékesítésre kínálja fel a kötvényeket. A kötvények névértéken beszámításra kerülnek a hitelintézetek tartalékteljesítéseként. Annak érdekében, hogy a rátacsökkentés hatása fokozatosan érvényesüljön a jegybanki eredmény alakulásában, a kötelező tartalékra fizetett kamatkompenzáció 2001. január 31-étől 2,25 százalékponttal csökkentésre kerül. 2001. február 1-jétől a kötelező tartalékráta mértéke 4 százalékponttal 11 %-ról 7 %-ra csökken és megszűnik az állampapírban történő teljesítés. A kötelezőtartalék-rendszer többletköltség-hatása 71 bázispontról 60 bázispontra enyhül (a jegybank által alkalmazott számítási módszer leírását a 2. sz. melléklet tartalmazza). A változtatások eredményeképpen a kötelezőtartalék-szabályozáson keresztül a gazdasági szférát terhelő jövedelemelvonás 2001. januártól mérséklődik, majd a kötelező tartalékra fizetett kamatkompenzáció módosításával félévente további fokozatos csökkentésére kerülhet sor. Ezáltal a 4 százalékpontos rátacsökkentésnek a bankrendszerben a többletterhet enyhítő, valamint a jegybanki eredményt negatívan érintő hatása fokozatosan jelenik meg.

A változások lebonyolításának részletes feltételeit és ütemezését az 1. sz. melléklet tartalmazza. Kérjük szíves együttműködésüket a zökkenőmentes megvalósítás érdekében.

A levél másolata a hitelintézetek treasury-ei részére is megküldésre került.

Budapest, 2000. december 1.

Riecke Werner
alelnök

Kovács Álmos
ügyvezető igazgató

A kötelezőtartalék-szabályozás változásának lebonyolítása

Az MNB módosítja a kötelező jegybanki tartalékról szóló 1/1996 MNB rendelkezést. Eszerint a hitelintézetek (a lakás-takarékpénztárak és a Magyar Fejlesztési Bank kivételével) a 2001. januárjában teljesítendő tartalékkötelezettségből a 2000. december havi tartalékalap 4 %-ának megfelelő összeget a jegybank által előírt értékpapírokban kötelesek teljesíteni 2001. január 31-én. Ezen intézkedés végrehajtása során a tartalékalapba nem kell beszámítani a hitelintézetek által legalább hároméves futamidejű nyilvános értékpapír-kibocsátás keretében bevont, valamint a nemzetközi pénzügyi intézmények által nyújtott forrásokat (1/1996. (PK.1.) MNB rendelkezés 3. § (2) bekezdésének b) és d) pontjában meghatározott források).

A kötelezőtartalék-kötelezettség teljesítésére az MNB által meghatározott állampapírok az alábbiak:

		mennyiség (millió forint)
1.)	2006/A Államadóssági kötvény (ISIN az.: HU0000400668)	38 572,57
2.)	2006/B Államadóssági kötvény (ISIN az.: HU0000400650)	77 968,17
3.)	2006/C Államadóssági kötvény (ISIN az.: HU0000400676)	77 968,18
4.)	2006/1 MNB-kötvény	

A tartalékráta csökkentéséből felszabaduló likviditás lekötése érdekében kerül sor a 2006/1 sorozatú, változó kamatozású MNB-kötvény zárt körű (tartalékkötelezettség alá tartozó hitelintézetek) kibocsátására a december havi tartalékalap alakulásának függvényében szükségessé váló mennyiségben. A 2006/1 sorozatú MNB-kötvény jellemzői megegyeznek a 2006/A sorozatú államadóssági kötvénnyel.

A 2006/1 sorozatú dematerializált MNB-kötvény főbb paraméterei:

Kibocsátás:	2001. január 31.
Lejárat:	2006. február 28.
Kamatfizetés időpontja:	február 28.
Kamatmegállapítás időpontja:	február 28., augusztus 28.
Kamat mértéke:	a kamatmegállapítást megelőző naptári hónap 3 és 6 hónapos diszkontkincstárjegy aukciókon kialakult átlaghozam alapján
Alapcímlet:	10 000,- Ft
Főkifizetőhely:	MNB
Vevőkör, átruházhatóság:	belföldi, külföldi

Az egyes hitelintézeteknek a négy állampapírból összesen a fenti módon meghatározott 2000. december havi tartalékalapjuk 4 %-ának megfelelő névértékű mennyiséget kell a 2001. január havi kötelezőtartalék-kötelezettség teljesítése során 2001. január 31-én felhasználniuk. Az egyes sorozatokból a rendelkezésre álló

mennyiség a hitelintézetek tartalékkötelezettsége arányában kerül allokálásra a 10000,- forintos alapcímlet figyelembevételével.

A papírok allokációjának alapjául szolgáló tartalékkötelezettség megállapításához a 2001. január 15. munkanapjáig az MNB-be megérkezett jelentések, illetve módosítások kerülnek figyelembe vételre. Az egyes papírok hitelintézetenkénti elosztásának pontos mértékéről az érintett bankokat 2001. január 25-én értesíti ki az MNB.

A közvetlen VIBER-csatlakozással rendelkező bankok az államadóssági kötvényeket, a "Jegybank forintban végzett pénzüpi műveleteinek üzleti feltételei"-nek az értékpapírok adásvételére vonatkozó szabályai alapulvételével 2001. január 29-én 9-16 óra között vásárolhatják meg 2001. január 31-i értéknappal. Ugyanezen a napon és azonos értéknappal kerül sor a 2006/1 sorozatú MNB-kötvény jegyzésére is.

A közvetlen VIBER-csatlakozással nem rendelkező bankok a január 25-i értesítéssel egyidejűleg megkapott adásvételi szerződés megkötésével jutnak az államadóssági kötvényekhez és az MNB-kötvényhez. A szerződés aláírásával kapott felhatalmazás alapján az MNB megterheli a bankok elszámolási számláját 2001. január 31-i értéknappal és ugyanezen értéknappal transzferálja a papírokat a megadott értékpapírszámlákra.

Az elsődleges és másodpiaci ügyleteket az MNB Pénz- és devizapiaci főosztálya bonyolítja le.

A kötelező tartalék teljesítéséhez az értékpapírok névértéken kerülnek figyelembe vételre.

A 2001. januári elhelyezési kötelezettség utáni kamatszámítás során, a január 31-i, MNB által előírt értékpapír-állomány csökkenti a kamatszámítás alapját.

A kamatszámítás módja:

$$\text{kamatláb} \times (B - (P + \acute{E}))$$

ahol B: az elszámolási számla szabad, diszponibilis egyenlegének havi átlaga

P: a teljesítésbe beleszámító pénztárállomány havi átlaga

É: az értékpapír-állomány havi átlaga (január 31-i állomány osztva 31-el)

Kamatot az MNB csak a kötelezettség mértékéig térít.

2001. január 31-i hatállyal a kötelező tartaléokra fizetett kamat mértékét egységesen 2,25 százalékponttal csökkenti az MNB.

2001. február elsejei hatállyal a kötelezőtartalék-ráta 11 %-ról 7 %-ra csökken és ezzel egyidejűleg megszűnik a meghatározott értékpapírokban történő tartalékteljesítés kötelezettsége.

A szövetkezeti hitelintézetek külön értesítést kapnak az állampapírok értékesítésének lebonyolításáról.

A kötelezőtartalék-rendszer költségeinek számszerűsítésére a jegybank által alkalmazott módszer

A kötelező tartalékolás költségeinek számszerűsítésére több megközelítés létezik. Az egyes hitelintézetek gyakorlata is sokban eltér egymástól és különböznek a forint és a devizaforrásokra vonatkozó számítások is.

A szakmai párbeszéd elősegítésére az MNB hivatkozási alapként közzéteszi a tartalékolási költség megállapításának általa alkalmazott módszerét.

Vegyük adottnak egységnyi forrás költségét (i_f). Az így szerzett forrást r részét a kereskedelmi bank tartalékként köteles elhelyezni – erre a jegybank i_r kamatot fizet; $1-r$ hányadát pedig kihelyezi i_k kamatlábon. Ha a tartalékokra fizetett kamatláb nem éri el a kihelyezési kamatlábat, akkor a tartalékolás miatt a kereskedelmi banknak magasabb kamatlábon kell kihelyeznie (a forrásköltséget adottnak véve), hogy ellensúlyozza a tartalékként elhelyezett eszközök alacsonyabb hozamát. A kereskedelmi bank jövedelmi helyzete az alábbi esetben van egyensúlyban:

$$i_f = r \times i_r + (1 - r) \times i_k,$$

ahol a bal oldalon a pótlólagos forrás bevonásának költsége, a jobb oldalon a bevont forrás kihelyezésével elérhető jövedelem áll.

A kihelyezési kamatlábra a fenti formula átrendezésével $i_k = \frac{i_f - r \times i_r}{1 - r}$ adódik.

$i_k - i_f$ az a T többlet, amit a kereskedelmi banknak be kell építenie kihelyezési kamatlábjába, hogy a tartalékolás következtében ne keletkezzen vesztesége. i_k helyébe a fenti kifejezést helyettesítve és rendezve, T értékét az alábbi kifejezés adja:

$$T = \frac{1}{1 - r} \times r \times (i_f - i_r)$$

A fentiekben a következő jelöléseket alkalmaztuk:

T = a kötelező tartalékolás miatt a kihelyezési kamatláb legkisebb szükséges többlete a forráskamatlábhöz viszonyítva

r = a nominális tartalékráta

i_f = átlagos forrásköltség (a hitelintézetek által náluk elhelyezett betétekre fizetett kamatláb)

i_r = a kötelező tartalékokra fizetett kamatláb

i_k = kihelyezési kamatláb

Adott kötelezőtartalék-ráta és adott mértékű kompenzáció mellett tehát a T többletköltség azt a százalékpontos mértéket adja meg, amelyet a hitelintézeteknek minimálisan be kell építeniük betét- és hitelkamataik különbségébe (marzs) ahhoz,

hogy ne érje őket veszteség forrásaik meghatározott részének csak a kötelező tartalék kamatán, vagyis a piacinál alacsonyabb kamatozáson való kihelyezése miatt.

A forrásköltség meghatározásának problémái (megtérülési igény, adminisztratív költségek számszerűsítésének és beépítésének nehézségei) miatt egyszerűbb, ha a tartalékolásból adódó veszteséget alternatív kihelyezés hozamához viszonyítjuk. Ebben az esetben figyelembe vesszük azokat a tényezőket is, amelyeket egy bank működése során szükségszerűen számba vesz. Ennek a módszernek ugyanis fontos feltételezése, hogy a bankoknak vannak olyan fix "költségei", amelyek egyaránt felmerülnek egy kötelező tartalékot alkalmazó, illetve nem alkalmazó rendszerben. A kihelyezési kamathoz való viszonyítás módszerének alkalmazásakor kihelyezési kamatként az MNB irányadó eszközének, a 2 hetes jegybanki betétnek a kamatát vesszük figyelembe. Eszerint:

$$T = \frac{1}{1 - r} \times r \times (i_{MNB} - i_r)$$

ahol i_{MNB} = a kéthetes jegybanki betét kamata.

A fenti képlet 11 %-os tartalékráta, a forintforrások után képzett tartalékokra fizetett 6%-os és a devizaforrások után fizetett 6,5%-os kamat, valamint 11,75 %-os kéthetes jegybanki betéti kamat mellett forintforrások esetén 71 bázispont, devizaforrásoknál 65 bázispont többletköltséget ad. 7%-os tartalékráta, a forintforrások tartalékolásának 3,75%, a devizaforrásokénak 4,25%-os kompenzációja esetén, változatlan kéthetes betéti kamat mellett a többletköltség forintforrások esetén 60, devizaforrások esetén 56 bázispont.